

Maatschappelijke betrokkenheid omzetten in maatschappelijk handelen

Tekst
Steffie Bom

Stella van der Wal-Maris

Lectoraat Onderwijs & Sociaal
Ondernemerschap,
Marnix Academie

In een tijd van polarisatie en complexe problemen kunnen kinderen zich ontmoedigd voelen. Sociaal ondernemerschap biedt een hoopgevend, handelingsgericht perspectief. Het als kind vanaf jonge leeftijd ervaren wat voor positieve invloed je kunt uitoefenen op je omgeving, draagt bij aan het welzijn en de betrokkenheid. Lector Stella van der Wal-Maris doet er onderzoek naar.

Het overlijden van haar zoon deed Van der Wal-Maris eens te meer realiseren wat er wezenlijk toe doet: compassie, empathie en zorgzaamheid. Haar carrière, die startte als wiskundedocent, kreeg vanaf dat ingrijpende moment steeds meer een sociale richting. Als lector Onderwijs & Sociaal Ondernemerschap aan de Marnix Academie in Utrecht wil ze maatschappelijke betrokkenheid bij (jonge) kinderen genereren.

‘Ik wil ze leren zich sociaal ondernemend op te stellen. Onderwijs in Sociaal Ondernemerschap, een vertaling van het Engelse Social Entrepreneurship Education, is gangbaar in veel landen, maar niet in Nederland. Toch is ook

voor Nederland een insteek gericht op het leren sociaal te ondernemen passend’, start Van der Wal-Maris haar verhaal. ‘Het creëren van sociale waarde door maatschappelijke uitdagingen aan te pakken en kansen voor verbetering te leren zien en benutten, daar staat iedere school en leerling voor open. Maar hoe zorg je ervoor dat je verder gaat dan als school het belang ervan benoemen, hoe laat je kinderen daadwerkelijk ervaren dat ze verschil kunnen maken?’

Sociaal ondernemerschap op schoolniveau

‘Voorwaarde is dat je als school een visie hebt of ontwikkelt op je onderwijs in relatie tot de invulling van de maatschappelijke opdracht van het onderwijs. In hoeverre wil je een school zijn die het als een van de kerntaken ziet om met elkaar een cultuur van compassie, empathie, zorgzaamheid en ondernemerschap te realiseren?’ Van der Wal-Maris ziet dat veel scholen al aandacht besteden aan maatschappelijke thema’s zoals inclusie, sociale cohesie, het klimaat en de leefbaarheid in de wijk. ‘De koppeling van de problematiek aan een hoopgevend, handelingsgericht perspectief voor de leerling ontbreekt echter nog vaak. Uit onderzoek blijkt dat leerlingen een gesprek over de uitdagingen waar we in de wereld - of dat nu dichtbij of ver weg is - voor staan, vaak deprimerend vinden. Er ontbreekt dan een verbinding met de leerlingen zelf: met wat zij aan kansen voor mogelijke veranderingen ten goede zien, en met het zelf daadwerkelijk tot actie overgaan.’

Belangrijk hierbij is volgens Van der Wal-Maris dat je de kinderen zelf hun waarden laat achterhalen: hoe zij zich verhouden tot een uitdaging, wat zij wenselijk achten voor zichzelf en de ander en wat zij aan mogelijkheden voor verbetering zien. 'Om te voorkomen dat je als leerkracht met een opgeheven vinger zegt wat er moet gebeuren en waarom. Daar moeten de leerlingen zelf over nadenken, binnen een context die past bij hun leeftijd.'

Handelingsverlegenheid bij leerkrachten doorbreken.

Bij het vergroten van maatschappelijke betrokkenheid is een belangrijke rol voor de leerkracht weggelegd, maar die is nog vaak handelingsverlegen. Er is behoefte aan beschrijvingen van praktijkverhalen en aan ondersteunende materialen. Op internationaal niveau zijn we daarom een digitale toolkit aan het ontwikkelen die handvatten biedt voor het voeren van waardegeladen gesprekken met kinderen en het begeleiden van groepsprocessen. De toolkit biedt ook houvast bij het kinderen leren om kansen te onderkennen, ideeën te genereren en initiatieven te ontplooiën die bijdragen aan een meer rechtvaardige, vreedzame en duurzame wereld. Twee tips die Van der Wal-Maris nu al kan meegeven:

- **Luister naar de leerling**

Veel leerlingen hebben een mening over de sociale uitdagingen in de buurt of in de wereld, en ook ideeën over hoe ze aan positieve verandering bij kunnen dragen. Luister goed naar waar de leerlingen zelf mee komen. Wat zien zij als een sociale uitdaging en waarom? Kunnen ze er iets aan doen? Wat dan en hoe dan? Begeleid ze in het ontplooiën van initiatieven. Kortom, sluit zoveel mogelijk aan bij de belevingswereld, zorgen, talenten en mogelijkheden van je leerlingen.

- **Start klein**

Zoek het in het maken van verschil in de eigen context. Begin bijvoorbeeld bij de buurt waarin je school staat. Hoe kunnen we die mooier dan wel beter maken? Of kijk samen naar het NOS Jeugdjournaal. Welke sociale uitdaging wordt benoemd? Hoe verhouden we ons er toe? Willen we actie ondernemen om een positieve verandering teweeg te brengen? Welke dan?

Samenhang met burgerschap

Van der Wal-Maris benadrukt dat sociaal ondernemerschap samenhangt met burgerschap, maar niet hetzelfde is. Het is er onderdeel van. 'Een apart vak hoef je er als school in ieder geval niet van te maken, het programma is al overladen. Mijn advies zou zijn om het ontwikkelen van sociaal ondernemerschap in vakgericht of vakoverstijgend (project)onderwijs te integreren: combineer bijvoorbeeld aardrijkskunde met een duurzaamheidsproject. Of start vanuit het combineren van geschiedenis met nadenken over sociale rechtvaardigheid, vroeger en nu.'

Aansprekende voorbeelden

Van der Wal-Maris noemt als voorbeeld een school die twee keer per jaar een maatschappelijk thema binnen de hele school centraal stelt, een week lang. Iedere groep gaat op eigen niveau en aansluitend bij de eigen leerdoelen met het thema aan de slag. 'Het voordeel is dat de hele school er in dezelfde periode actief mee aan de slag gaat, dat bevordert de cohesie.'

Als ander voorbeeld noemt ze een groep zes die graag iets wilde doen voor de ouderen in de wijk. Ze pakten - aangemoedigd en ondersteund door de leerkracht - de regie, en besloten impact te maken op het welzijn van ouderen in hun eigen omgeving. 'Wat begon met interviews om te achterhalen waar de ouderen behoefte aan hadden, mondde uit in één keer per maand door de klas georganiseerde activiteiten voor de ouderen in het buurtcentrum. En waar de klas aanvankelijk nog activiteiten voor ouderen organiseerde, zijn de leerlingen deze gaandeweg mét de ouderen gaan organiseren. Gedurende het schooljaar besloot de klas de organisatie en realisatie van activiteiten voor en met ouderen voort te zetten, ook als ze naar een volgende groep gaan.'

Over anderhalf jaar is de Toolkit voor Onderwijs in Sociaal Ondernemerschap af, aldus Van der Wal-Maris. Hij wordt gratis toegankelijk voor heel onderwijzend Nederland. 'Ons streven is dat onze producten en inzichten goed vindbaar zijn voor leerkrachten, om zo handvatten te bieden voor het vergroten van maatschappelijke betrokkenheid van hun leerlingen. Wil je nu al meer informatie en/of ben je geïnteresseerd in deelname aan pilots, neem dan gerust contact op!'